

Ακολουθεί η ομιλία του πρέσβη της Δημοκρατίας της Κούβας, Αραμίς Φουέντε Ερνάντες στην εκδήλωση παρουσίασης του Νέου Κώδικα των Οικογενειών της Κούβας που διοργανώθηκε στις 19 Νοέμβρη 2022 από τις εκδόσεις Διεθνές Βήμα στην αίθουσα του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων. Η μετάφραση είναι της Νατάσας Τερλεξή.

Αγαπητοί συναγωνιστές και αγαπητές συναγωνίστριες,

Σας ευχαριστώ για την πρόσκληση να μιλήσουμε απόψε για τον Κώδικα των Οικογενειών που πρόσφατα εγκρίθηκε στην Κούβα. Όπως γνωρίζετε, μιλάμε για ένα κείμενο που περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό στοιχείων νομικής, κοινωνικής και ανθρώπινης φύσης, οπότε θα ήταν πραγματικά αδύνατο να το εξετάσουμε λεπτομερώς. Ως εκ τούτου, αναγκαστικά –και με την άδειά σας– θα προσπαθήσω να συνοψίσω και να γενικεύσω μερικές από τις βασικότερες πτυχές που κατά τη γνώμη μου το χαρακτηρίζουν.

Πρόκειται να μιλήσουμε για κάτι που, κατά τη γνώμη πολλών εμπειρογνομόνων, είναι ένα από τα πιο προχωρημένα κείμενα του είδους του.

Για να το βάλουμε σε ένα πλαίσιο, είναι απαραίτητο να πούμε ότι μεταξύ 1^{ης} Φλεβάρη και 30 Απρίλη πραγματοποιήθηκε η Λαϊκή Διαβούλευση για το σχέδιο του νέου Κώδικα των Οικογενειών. Περισσότεροι από 6 εκατομμύρια Κουβανοί συζήτησαν προηγουμένως το κείμενο του νομοσχεδίου, το οποίο στη συνέχεια τέθηκε σε δημοψήφισμα στις 25 Σεπτέμβρη. Στο δημοψήφισμα ψηφίστηκε η 25η έκδοση του σχεδίου Κώδικα. Αυτή η διαδικασία πραγματοποιήθηκε παρά την έλευση του τυφώνα Ίαν στη χώρα μας που προκάλεσε τεράστιες απώλειες, καθώς και την ενεργειακή κατάσταση έκτακτης ανάγκης που μας επηρεάζει.

Οι επιθέσεις κατά του Κώδικα ήταν πολλές, και έγιναν απόπειρες διαστρέβλωσης του περιεχομένου του προκειμένου να οδηγηθούμε σε μια πλειοψηφική αρνητική ψήφο. Αλλά η σοφία του λαού επικράτησε και εγκρίθηκε από το 66,85 % των περισσότερων από 6,2 εκατομμυρίων ψηφοφόρων που ψήφισαν εκείνη την ημέρα.

Έτσι κορυφώθηκε μια διαδικασία που πρέπει τώρα να λάβει συνέχεια όσον αφορά στην εφαρμογή του, διότι ο Κώδικας των Οικογενειών δεν είναι κάποιο μαγικό ραβδί που κάνει αμέσως πραγματικότητα το όνειρο μιας πιο πλουραλιστικής και συμπεριληπτικής Κούβας όπως και κάθε είδους βία και διακρίσεις να εξαφανιστούν. Τώρα έρχεται μια αποφασιστική φάση που είναι να κατανοηθεί και να εφαρμοστεί από τα ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν ψήφισαν υπέρ του σχεδίου.

Οι αξίες που επιδιώκει να ενισχύσει αυτή η ανώτερου βαθμού νομοθεσία, λογικό είναι, δεν αναπτύσσονται γρήγορα και πρέπει να τις φροντίσουμε και να τις επεξεργαστούμε με αφοσίωση.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Κώδικας πρέπει να μοιάζει όλο και περισσότερο με τη σημερινή Κούβα, πρέπει να απευθύνεται στην ένταξη, στη διαφορετικότητα, στην αρχή του πλουραλισμού. Όπως έχουν δηλώσει επανειλημμένα ειδικοί και εξειδικευμένοι επιστήμονες, ο νέος Κώδικας των Οικογενειών δεν ανταποκρίνεται στη βούληση ενός συγκεκριμένου τομέα, αλλά σε μια κοινωνική ανάγκη. Πηγάζει από το γεγονός ότι η κουβανική οικογένεια έχει αλλάξει σημαντικά από τότε που θεσπίστηκε ο προηγούμενος νόμος το 1975.

Ο πρόεδρος της Κούβας Μιγκέλ Ντίας-Κανέλ επιβεβαίωσε ότι είναι «ένας Κώδικας αγάπης και στοργής, ο οποίος προστατεύει τους πάντες και προβάλλει την αλληλεγγύη των Κουβανών (ανδρών και γυναικών) πάνω από τον εγωισμό και τον αποκλεισμό».

Ο Κώδικας περιλαμβάνει αξίες, επικαιροποιεί και βελτιώνει τους νομικούς θεσμούς, τους οικογενειακούς θεσμούς, τη συγγένεια, την υποχρέωση διατροφής, το γάμο, την *de facto* ένωση, τη γονική σχέση ανεξαρτήτως βιολογικής καταγωγής, τις γονικές σχέσεις, την κηδεμονία, την προστασία και την προοδευτική αυτονομία των παιδιών και των νέων.

Ο Οικογενειακός Κώδικας επιδιώκει να διαφυλάξει αξίες όπως είναι ο αμοιβαίος σεβασμός, η αφοσίωση, η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, καθώς και η στοργή ανάμεσα στα μέλη της, έτσι ώστε η οικογένεια να μην πάψει ποτέ να είναι μια ηθική οντότητα, από τη φύση της πληθυντικού χαρακτήρα, που έχει έναν και μοναδικό στόχο: να κάνει ευτυχισμένα τα άτομα που τη συνθέτουν.

Ο νέος Κώδικας επιδιώκει να εγγυηθεί τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη δομή ή τη μορφή ή τον τρόπο που έχουν οργανώσει στην οικογένεια που έχουν δημιουργήσει. Είναι μια δέσμευση για τη ζωή, για την αξιοπρέπεια των Κουβανών, ανδρών και γυναικών, ένα σχέδιο νόμου συμπεριληπτικό, ελπιδοφόρο και με ένα ευρύ ανθρωπιστικό όραμα.

Το κείμενο υπογραμμίζει αυτές τις αρχές, και καθιστά σαφές ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου, το χρώμα του δέρματος, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, το καθεστώς αναπηρίας ή μη, δεν πρέπει, με κανέναν τρόπο, να είναι αυτά που κάνουν τη διαφορά, ούτε είναι κατηγορίες που προσδιορίζουν εάν είμαστε καλύτεροι ή χειρότεροι άνθρωποι.

Ο Κώδικας δεν προσπαθεί να επιβάλει σε κανέναν πώς πρέπει να είναι η οικογένειά του, παρά θεσπίζει κανόνες σεβασμού και ισότητας για όλους τους ανθρώπους. Υπάρχουν πράγματα που είναι ιερά στην Κούβα και η οικογένεια είναι ένα από αυτά. Μία από τις βασικές πτυχές του κειμένου του νέου Κώδικα είναι ακριβώς η αναγνώριση της ποικιλομορφίας των οικογενειακών δομών που υπάρχουν στην κουβανική κοινωνία, επιπλέον της παραδοσιακής.

Η σημασία που δίνει σε έννοιες όπως η γονική ευθύνη, η προοδευτική αυτονομία των παιδιών και η αλληλέγγυα κυοφορία, μεταξύ άλλων, προκάλεσε το ενδιαφέρον καταξιωμένων ακαδημαϊκών και νομικών διεθνώς.

Μία από αυτές τις ευθύνες είναι η προετοιμασία του παιδιού ώστε να είναι ικανό να παίρνει αποφάσεις για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, ένα ζήτημα απολύτως συνεπές με την έννοια της προοδευτικής αυτονομίας.

Τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, και οι έφηβοι είναι υποκείμενα δικαιωμάτων και η γνώμη τους πρέπει να ακούγεται, πάντα με ένα επίπεδο εκτίμησης. Ο Κώδικας ασχολείται επίσης με τα δικαιώματα των ηλικιωμένων, των γυναικών και την προστασία από την ενδο-οικογενειακή βία.

Μεταξύ των αρετών του κειμένου είναι ότι συνάδει με το Σύνταγμα, με τον συμπεριληπτικό του χαρακτήρα και άλλα βασικά ζητήματα όπως η αναγνώριση της de facto ένωσης μεταξύ δύο ανθρώπων.

Ένα σοσιαλιστικό κράτος δικαίου όπως η Κούβα πρέπει, όπως είναι φυσικό να τηρεί και να προστατεύει την ακεραιότητα όλων των οικογενειών· προκειμένου να έχουν μέσα στην κοινωνία όχι μόνο προστασία, αλλά ισότητα ευκαιριών για την πλήρη ανάπτυξη καθενός από τα μέλη τους, έτσι ώστε η κοινωνική δικαιοσύνη να προστατεύει όλους, χωρίς εξαίρεση.

Ο Κώδικας επιμένει στην «Πλήρη ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, στην ίση κατανομή του χρόνου που αφιερώνεται σε οικιακές εργασίες και εργασίες φροντίδας μεταξύ όλων των μελών της οικογένειας, χωρίς τα οικιακά καθήκοντα να επιβαρύνουν δυσανάλογα κάποιο μέλος της οικογένειας.

Η προστασία της μητρότητας και της πατρότητας και η προώθηση της υπεύθυνης ανάπτυξής τους είναι ένα άλλο από τα δικαιώματα που διακηρύσσονται στο κείμενο, το οποίο διευκρινίζει επίσης τον ορισμό της γονικής ευθύνης και μέριμνας που περιλαμβάνει το σύνολο των ασχολιών, των καθηκόντων και των δικαιωμάτων που αντιστοιχούν στις μητέρες και τους πατέρες.

Ωστόσο, ο Κώδικας προχωρά πολύ πιο πέρα από την εξίσωση του ρόλου της βιολογικής μητέρας και του πατέρα στην ανατροφή των παιδιών τους, καθώς, προσδιορίζοντας ότι και η στοργή είναι ζωτικό στοιχείο για τη δημιουργία γονικών δεσμών, αναγνωρίζει αναδόχους μητέρες και πατέρες.

Οι αλλαγές που εισήχθησαν έλαβαν υπόψη τους κανόνες που ισχύουν σε άλλες χώρες, έρευνες που έχουν γίνει από διάφορα πεδία της επιστήμης και την απαίτηση των ίδιων των Κουβανών πατεράδων να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή.

Σύμφωνα με το νομικό κείμενο, είναι δυνατόν να συμφωνηθεί εκτός του δικαστικού χώρου η επίλυση οικογενειακών διαφορών όπως: η σειρά των επωνύμων των παιδιών,

οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, η ανάθεση μέρους της άσκησης της γονικής μέριμνας, και η οργάνωση της συνύπαρξης μεταξύ των μελών της συναισθηματικής de facto ένωσης. Περιλαμβάνει επίσης νέους τρόπους για να έρθουν οι άνθρωποι σε συμφωνία για τα περιουσιακά, πριν ή κατά τη διάρκεια του γάμου.

Πολύ σημαντική είναι και η ένταξη της μεθόδου της αλληλέγγυας κυοφορίας στον νέο Κώδικα των Οικογενειών.

Πολλές φορές έχουν πει οι ειδικοί ότι ο Κώδικας αναγνωρίζει και προστατεύει τα δικαιώματα των ευάλωτων τμημάτων της κοινωνίας· ανθρώπων που στον οικογενειακό χώρο θα μπορούσαν να βρίσκονται σε κάποια περίσταση που τους θέτει σε οποιοδήποτε είδους μειονεκτική κατάσταση.

Ενισχύεται επίσης η συγγένεια μέσω της στοργής, η οποία δεν θα εξαρτάται μόνο από το γάμο αλλά και από τις συναισθηματικές, de facto ενώσεις.

Ο νέος Οικογενειακός Κώδικας προβλέπει ότι, κατ' εξαίρεση, ένα πρόσωπο μπορεί να έχει περισσότερους από δύο γονεϊκούς δεσμούς [Σ.τ.μ. δηλαδή δύο μητέρες ή πατέρες], σύμφωνα πάντα με τις αρχές του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού και του σεβασμού της οικογένειας όπως έχει σχηματιστεί μέσα από την πραγματική ζωή.

Μεταξύ των καινοτομιών που προβλέπονται στον Κώδικα των οικογενειών στον τομέα της υιοθεσίας είναι ότι επεκτείνει την ηλικία υιοθεσίας στα 18 έτη και αυξάνει τη διαφορά ηλικίας μεταξύ των υιοθετούμενων και των θετών γονέων.

Μια άλλη κατάσταση που αναγνωρίζει ο Κώδικας, σύμφωνα με τον ορισμό που εισάγει για το γάμο και το δικαίωμα κάθε ατόμου να σχηματίζει οικογένεια, είναι οι ομόφιλες ενώσεις. Ο Κώδικας των Οικογενειών, από την άποψη αυτή, δεν αναφέρεται στον γάμο μεταξύ ατόμων του ιδίου φύλου, αλλά στον ισότιμο γάμο, διότι δεν πρόκειται για την αποδυνάμωση ενός από τους ισχυρότερους θεσμούς της κοινωνίας, αλλά για την ενίσχυσή του καθιστώντας τον πιο συμμετοχικό για όλους.

Προτείνει την πλήρη ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την πλήρη ανάπτυξη των σεξουαλικών και αναπαραγωγικών δικαιωμάτων· προστατεύει τόσο τη μητρότητα όσο και την πατρότητα· προωθεί την υπεύθυνη ανάπτυξη· εγγυάται την ισότητα των γονικών σχέσεων, τον σεβασμό του ελεύθερου δικαιώματος της προσωπικότητας, της ιδιωτικής ζωής, το σχέδιο της προσωπικής και οικογενειακής ζωής που επιλέγεται και αναγνωρίζει τη φροντίδα ως δικαίωμα.

Προστατεύει τα άτομα και τις οικογένειες που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση, καθώς και τα άτομα με αναπηρίες.

Είναι ένας Κώδικας αγάπης και στοργής που προστατεύει τους πάντες και τονίζει την αλληλεγγύη των Κουβανών, γυναικών και ανδρών, θέτοντάς την πάνω από τον εγωισμό και τον αποκλεισμό.